

sygn. XXV C 122/19

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 października 2019 roku

Sąd Okręgowy w Warszawie XXV Wydział Cywilny w składzie:

Przewodniczący SSR (del.) Kamil Gołaszewski

Protokolant Katarzyna Konarzewska

po rozpoznaniu 23 września 2019 roku w Warszawie na rozprawie

sprawy z powództwa I. W.

przeciwko (...) Bank SA w W.

o zapłatę kwoty 400 658,74 zł z odsetkami od 13 lipca 2017 r. do dnia zapłaty

I. oddala powództwo;

II. zasądza od **I. W.** na rzecz (...) **Bank Spółki Akcyjnej z siedzibą w W.** 5 417 zł (pięć tysięcy czterysta siedemnaście złotych) tytułem kosztów procesu.

sygn. XXV C 122/19

UZASADNIENIE

Na podstawie pozwu z dnia 14 marca 2018 roku oraz pisma procesowego z 17 stycznia 2019 r. powódka I. W. żądała zasądzenia na swoją rzecz od pozwanego (...) Bank SA w W. kwoty 400 658,74 złotych wraz z ustawowymi odsetkami za opóźnienie od dnia 13 lipca 2017 r. do dnia zapłaty oraz o zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu, w tym kosztów zastępstwa procesowego wg norm przepisanych (pozew k.4-13, pismo procesowe z 17.01.2019 r. k.165-166).

W uzasadnieniu powództwa strona powodowa podniosła, że prowizja pobrana przez pozwanego bank na podstawie §1 ust.7 Aneksu nr 1 do umowy pożyczki z dnia 3 kwietnia 2008 r. łączącej strony jest nienależna, ponieważ postanowienie umowne ją przewidujące jest abuzywne.

Pozwany (...) Bank SA z siedzibą w W. konsekwentnie wnosił o oddalenie powództwa w całości i zasądzenie od powodów na rzecz pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Podstawą rozstrzygnięcia są poniższe ustalenia faktyczne:

1. W dniu 16 kwietnia 2008 roku powódka I. W. oraz D. H. zawarli z (...) Bank SA w W. – Oddział (...) sporządzoną w dniu 3 kwietnia 2008 r. umowę pożyczki hipotecznej nr (...) indeksowanej do CHF (Umowa k.17-20).
2. Podstawą zawarcia Umowy kredytu był wniosek o udzielenie kredytu z 6 marca 2008 r. We wniosku wskazano jako kwotę kredytu 5 000 000 zł, zaś jako walutę kredytu CHF (wniosek o udzielenie kredytu – application k.97-99).
3. Na podstawie umowy (§2) bank udzielił pożyczkobiorcom pożyczki w kwocie 5 000 000 zł indeksowanej kursem CHF z przeznaczeniem na dowolny cel i okresem pożyczki wynoszącym 360 miesięcy.

4. Uruchomienie pożyczki nastąpiło w złotych przy jednoczesnym przeliczeniu w dniu wypłaty na franki szwajcarskie zgodnie z kursem kupna dewiz obowiązującym w banku w dniu uruchomienia (§3 ust.8).
5. Spłata kredytu miała nastąpić w 360 miesięcznych ratach (§4 ust.1). Spłata miała następować w złotych (§4 ust.2).
6. Metodę i terminy ustalania kursu wymiany walut (na podstawie którego wyliczane są raty spłaty i bieżące saldo zadłużenia) oraz warunki aktualizacji Harmonogramu Spłat określa (...) Bank S.A. w W. - Oddział (...) (regulamin k.21-25), który stanowi integralną część umowy i załącznik do niej (§4 ust. 4, § 13 i §1 umowy).
7. Zgodnie z §11 ust.7 regulaminu uruchomienie pożyczki (lub jej transzy) indeksowanej do waluty obcej następuje w PLN przy jednoczesnym przeliczeniu uruchomionej kwoty w dniu wypłaty na walutę wskazaną w umowie wg kursu kupna danej waluty ustalonego przez Bank w aktualnej Tabeli Kursów.
8. Zgodnie z §12 ust.6 i 7 Regulaminu spłata pożyczki następuje zgodnie z harmonogramem spłat stanowiącym załącznik do umowy pożyczki. W przypadku pożyczki indeksowanej kursem waluty obcej Harmonogram Spłat jest wyrażony w walucie pożyczki. Kwota raty spłaty obliczana jest według kursu sprzedaży dewiz obowiązującego w banku na podstawie Tabeli Kursów z dnia spłaty.
9. Tabelą Kursów jest tabela kursów kupna/sprzedaży walut obcych wyrażonych w złotych ustalana codziennie w dni robocze przez (...) Bank S.A. (§2 lit. q regulaminu).
10. Zgodnie z §5 umowy, oprocentowanie pożyczki jest zmienne i na dzień sporządzenia umowy wynosiło 7,71 %, na które składa się stawka referencyjna LIBOR 3M dla CHF oraz stała marża banku w wysokości 5 %, zaś po ustanowieniu hipoteki – 4 %.
11. 20 stycznia 2009 roku strony zawarły sporządzony 19 stycznia 2009 r. aneks nr 1 do Umowy, na mocy którego ograniczono maksymalną wysokość raty pożyczki do wysokości 26 731 zł przez okres 24 miesięcy, przy czym różnica pomiędzy ratą należną na podstawie umowy a kwotą 26 731 zł zostanie doliczona po upływie tego okresu do salda pożyczki (§1 ust.3-5). Strony oświadczyły, że na dzień 16 stycznia 2009 r. saldo zadłużenia z tytułu Umowy kredytu wynosi 2 626 674,45 CHF (§1 ust.2) (aneks nr 1 k.26).
12. Zgodnie z §1 ust.6 Aneksu w okresie od dnia wejścia w życie Aneksu do dnia 8 marca 2009 r. oprocentowanie pożyczki składać się będzie z marży Banku określonej w Umowie pożyczki oraz stawki referencyjnej Libor w wysokości 0,61 % (dla CHF).
13. Zgodnie z §1 ust.7 Aneksu nr 1 za zmianę warunków pożyczki Bank pobierze jednorazową bezzwrotną prowizję w wysokości 5,45 % salda pożyczki na dzień 16 stycznia 2009 r. po jego przeliczeniu na złote polskie według kursu sprzedaży obowiązującego w (...) Bank SA w dniu zapadalności poprzedniej raty pożyczki (07.01.2009 r.). Prowizja zostanie przeliczona na CHF po średnim kursie NBP z dnia 9 lutego 2009 r. i zostanie doliczona do salda pożyczki.
14. W dniu 9 lutego 2009 r. do salda kapitału została doliczona prowizja w kwocie 132 664,06 CHF, tj. 400 658,74 zł (kurs średni NBP z 09.02.2009 r.: 3,0201) (pismo banku z 20.06.2017 r. k.29).
15. Pismem z dnia 30 czerwca 2017 r. powódka wezwała pozwanego do zapłaty kwoty 400 658,74 zł z tytułu prowizji pobranej przez Bank na podstawie §1 ust.7 Aneksu nr 1 w terminie 7 dni od dnia otrzymania wezwania. Bank otrzymała wezwanie 5 lipca 2017 r. (wezwanie do zapłaty wraz z potwierdzeniem nadania o odbioru k.30-31).
16. Z dniem 30 listopada 2016 r. nastąpiła całkowita spłata pożyczki (zaświadczenie z 08.12.2016 r. k.33).

Ponadto, w oparciu o pozostałe dokumenty oraz zeznania świadka P. S. i powódki należało ustalić następujące okoliczności związane z zawieraną umową:

17. Powódka zaciągnęła pożyczkę, aby sfinansować budowę domu, otwarcie biznesu i bieżące życie (zeznania powódki k.188).

18. Pracownik banku przedstawiał franka szwajcarskiego jako stabilną walutę (zeznania powódki k.188).

19. W związku ze wzrostem wartości franka szwajcarskiego powódka zwróciła się do pozwanego banku z prośbą o pomoc. Bank zaproponował powódce zawarcie Aneksu nr 1 do Umowy pożyczki. Powódka próbowała negocjować prowizję, ale Bank nie był gotowy do ustępstw. Bank miał zarobić na części prowizji (zeznania świadka P. S. k.148, zeznania powódki k.188-189).

20. Powódka rozwiódła się z drugim pożyczkobiorcą w 2012 r., zaś rozdzielnosc majątkowa istniała pomiędzy nimi od 2010 r. Powódka samodzielnie spłacała kredyt (zeznania powódki k.191).

Stan faktyczny sprawy nie był co do zasady sporny pomiędzy stronami w związku z czym Sąd ustalił go przede wszystkim na podstawie niekwestionowanych przez strony dowodów z dokumentów. Uzupełniając sąd ustalił fakty na podstawie dowodu z zeznań świadka oraz zeznań powódki, nie znajdując podstaw do odmowy im wiarygodności.

Sąd postanowił oddalić wniosek o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego, wniosek o zobowiązanie cinciarp.pl do przedłożenia informacji, zobowiązanie pozwanego do przedłożenia dokumentacji przedstawiających spłatę rat pożyczki, uznając, że dowody te nie mają znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, w szczególności nie wymaga ono wiadomości specjalnych (postanowienie dowodowe k.187).

Sąd zważył, co następuje:

Sąd oddalił powództwo o zapłatę kwoty uiszczonej przez powódkę prowizji za zawarcie Aneksu nr 1 do Umowy pożyczki, doszedłszy do wniosku, że prowizja ta stanowiła główne świadczenie powódki z Aneksu nr 1, co uniemożliwia uznanie postanowienia o pobraniu takiej prowizji przez pozwanego za niedozwolone postanowienie umowne, na co powoływała się powódka na uzasadnienie swego roszczenia.

Równocześnie przedmiotem sporu między stronami nie była ważność i skuteczność samej umowy pożyczki.

Zgodnie z art.385¹§1 kc postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nieuzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

Z art.385¹§1 kc wynika, że niedozwolonymi postanowieniami umownymi są klauzule umowne, które spełniają łącznie trzy przesłanki pozytywne tj.: zawarte zostały w umowach z konsumentami, kształtują prawa i obowiązki konsumenta w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz rażąco naruszają jego interesy.

Kontrola abuzywności postanowień umowy wyłączona jest zaś jedynie w przypadku spełnienia jednej z dwóch przesłanek negatywnych, to jest gdy: postanowienie umowne zostało indywidualnie uzgodnione z konsumentem oraz gdy postanowienie umowne określa główne świadczenia stron i jest sformułowane w sposób jednoznaczny.

Brak indywidualnego uzgodnienia kwestionowanych przez stronę powodową postanowień umownych dotyczących prowizji za zawarcie Aneksu nr 1 wynika z zeznań strony powodowej, których pozwanemu nie udało się w żaden sposób podważyć, mimo że zgodnie z art.385§4 kc, ciężar dowodu w tym zakresie spoczywał na pozwanym.

Rozumienie pojęcia postanowień określających główne świadczenia stron pozostaje sporne w doktrynie. Zgodnie z jednym z prezentowanych poglądów, przez główne świadczenia stron należy rozumieć postanowienia o charakterze konstytutywnym dla danego typu czynności prawnych, a więc w przypadku umów nazwanych – dotyczące essentialium negotii umowy, postanowień przedmiotowo istotnych. Jako elementy konstrukcyjne umowy muszą być

one przedmiotem uzgodnień stron, gdyż w przeciwnym razie nie doszłoby do zawarcia umowy. Zgodnie z drugim z poglądów – termin ten należy rozumieć niezależnie od pojęcia przedmiotowo istotnych postanowień umowy. Dotyczyć miałyby klauzuli regulujących świadczenia typowe dla danego stosunku prawnego, a niekoniecznie tych, które z punktu widzenia nauki o czynnościach prawnych trzeba by określać jako przedmiotowo istotne.¹

Przy świadomości istniejących różnic doktrynalnych, opowiedzieć się należy za podejściem bardziej praktycznym, wyrażonym w orzecznictwie Sądu Najwyższego, zgodnie z którym: „Zasięg pojęcia głównych świadczeń stron, którym ustawodawca posłużył się w art. 385¹ § 1 KC może budzić kontrowersje, tym bardziej że nie ma tu przesądzającego znaczenia to, czy wspomniane świadczenia należą do essentialiae negotii. Z tej przyczyny zasięg odnośnego pojęcia musi być zawsze ustalany in casu z uwzględnieniem wszystkich postanowień oraz celu zawieranej umowy.”²

Odwołać trzeba się też do kryteriów przedstawionych przez Trybunał Sprawiedliwości w wyroku z 20 września 2017 roku wydanym w sprawie C-186/163, w jego punktach 34-41, a także w wyroku z 30 kwietnia 2014 r., w sprawie C#26/134. I tak, Trybunał Sprawiedliwości wskazał, że:

- Art. 4 ust. 2 dyrektywy 93/13 ustanawia wyjątek od mechanizmu kontroli treści nieuczciwych warunków, przewidzianego w ramach systemu ochrony konsumentów ustanowionego w tej dyrektywie, z uwagi na co przepis ten powinien podlegać wykładni zawężającej.

- Za warunki umowne mieszczące się w pojęciu „głównego przedmiotu umowy” należy uważać te, które określają podstawowe świadczenia w ramach danej umowy i które z tego względu charakteryzują tę umowę.

- Warunki, które wykazują charakter posiłkowy względem warunków definiujących samą istotę stosunku umownego, nie mogą być objęte pojęciem „głównego przedmiotu umowy”.

Mając powyższe na uwadze należało przyjąć, że postanowienie dotyczące prowizji za zawarcie aneksu do umowy pożyczki określa podstawowe świadczenie w ramach zawartej umowy. Odwołać się w tym miejscu należy do przepisów ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. - Prawo bankowe, która np. w art. 69 ust. 1 wymienia prowizję od udzielonego kredytu jako podstawowe świadczenie kredytobiorcy. Jak wskazał Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 18 maja 2017 r., I CSK 540/16 prowizję taką określa się jako tzw. prowizję kredytową przygotowawczą i należy ona do podstawowych postaci prowizji kredytowych w praktyce kredytowej banków. Podobną konstrukcyjnie prowizję przewiduje się w bankowych umowach pożyczek pieniężnych (tzw. prowizje pożyczkowe). Prowizja przygotowawcza stanowi obok odsetek kapitałowych dodatkowe wynagrodzenie banku kredytodawcy w związku z jego faktyczną gotowością do wykonania umowy kredytowej i wydania kredytobiorcy na jego żądanie określonej sumy kredytu. Wykonanie to następuje w wyniku skorzystania przez kredytobiorcę z sumy kredytu w sposób wskazany w umowie kredytowej, tj. transferu tej sumy do majątku kredytobiorcy.

W przypadku zawartego przez strony Aneksu nr 1 do Umowy pożyczki prowizja stanowiła wynagrodzenie banku nie za udzielenie pożyczki, bo to nastąpiło z chwilą zawarcia Umowy pożyczki, ale za odroczenie płatności części rat pożyczki. Z ekonomicznego punktu widzenia odroczenie płatności części rat stanowi pozbawienie się własności środków pieniężnych w wysokości odroczonej części raty i w terminie odroczenia, a więc powoduje taki sam skutek jak udzielenie pożyczki albo kredytu. Bank rezygnował wobec powódki z możliwości wykorzystania określonych części rat w okresie od terminu ich płatności do zakończenia okresu obowiązywania aneksu, a powódka mogła z tych kwot korzystać w tym okresie.

W związku z tym uznać należy, że za takie świadczenie należy się bankowi prowizja tzw. przygotowawcza, która stanowi element konstrukcyjny umowy pożyczki bankowej i główne świadczenie pożyczkobiorcy z takiej umowy.

Kwestionowane postanowienie umowne przewidujące obowiązek zapłaty prowizji określają główne świadczenia stron i jednocześnie są jednoznaczne, zatem nie podlegają kontroli pod kątem abuzywności. Postanowienie jest jednoznaczne, gdyż wprost wskazuje wysokość prowizji, zaś w zakresie jej rozliczenia odwołuje się do kursu ustalanego

przez podmiot trzeci (NBP) oraz do kursu ustalanego co prawda przez bank, jednak znanego już w dacie zawierania aneksu (podstawą rozliczenia był kurs sprzedaży z 7 stycznia 2009 roku, zaś aneks podpisano 20 stycznia 2009 roku).

Niezależnie od powyższego, postanowienie umowne dotyczące prowizji mogłoby jeszcze zostać poddane kontroli pod kątem zgodności z zasadami współżycia społecznego ze względu na rażącą niewspółmierność w stosunku do świadczenia wzajemnego banku (faktycznego udzielenia kredytu na okres odroczenia płatności rat). Jednakże w oparciu o przedstawione przez strony dowody kontrola taka nie jest możliwa, ponieważ nie wiadomo jaka część rat została odroczone, a zatem nie wiadomo czy prowizja jest niewspółmierna do wysokości odroczonej rat i okresu odroczenia.

Ponadto nie wiadomo też, czy pobrana prowizja nie stanowi obejścia przepisów o odsetkach maksymalnych, ponieważ stanowi ona element wynagrodzenia za korzystanie z kapitału banku. Takie świadczenie podlega zaś odpłatności poprzez odsetki, których nadmierność jest regulowana wysokością odsetek maksymalnych. Prowizja nie może zmierzać do obejścia maksymalnego oprocentowania poprzez jej zastrzeżenie w wysokości nieadekwatnej do kwoty kredytu. Okoliczności tej nie da się jednak zweryfikować, ponieważ nie są znane wszystkie parametry kredytu, które wpływają na stopę oprocentowania pożyczki, wysokość odroczonej rat, a przede wszystkim wysokość odsetek umownych w całym okresie kredytowania.

Stąd też o ile sąd nie podziela stanowiska pozwanego, zgodnie z którym wysokość zastrzeżonej prowizji nie może podlegać kontroli, to jednak w niniejszej sprawie przeprowadzenie takiej kontroli nie było możliwe ze względu na bariery w zakresie wskazanej przez powódkę podstawy faktycznej i materiału dowodowym.

W związku z przegraniem przez powódkę sprawy w całości sąd zasądził od powódki na rzecz pozwanego zwrot kosztów procesu w całości. Na koszty poniesione przez pozwanego składa się 5 400 zł kosztów zastępstwa procesowego oraz 17 zł opłaty skarbowej od pełnomocnictwa.

(...)

1 M. Bednarek w: System Prawa Prywatnego Tom 5 Prawo zobowiązań – część ogólna, 2013, s. 756.

2 Wyrok Sądu Najwyższego z 8 listopada 2012 roku, sygn. I CSK 49/12.

3 ECLI:EU:C:2017:703

4 ECLI:EU:C:2014:282